

УДК 338.24:637

В.В. Коновал, аспірант

Хмельницький національний університет, м. Хмельницьк, Україна

**АНАЛІЗ СТАНУ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ
ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ****В.В. Коновал**, аспірант

Хмельницький національний університет, г. Хмельницк, Украина

**АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ ЛЕГКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ
ТРАНСФОРМАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ****Viktoriia Konoval**, PhD student

Khmelnitskyi National University, Khmelnytskyi, Ukraine

**ANALYSIS OF THE STATE LIGHT INDUSTRY IN CONDITIONS
OF TRANSFORMATIONAL ECONOMY UKRAINE**

Досліджено проблеми розвитку галузі легкої промисловості України. Проаналізовано стан легкої промисловості в умовах економічної кризи. Сформовано основні фактори позитивного і негативного впливу на діяльність швейних підприємств України та запропоновано шляхи поліпшення становища підприємств легкої промисловості.

Ключові слова: легка промисловість, розвиток, підприємство, потенціал, зростання обсягів.

Исследованы проблемы развития отрасли легкой промышленности Украины. Проанализировано состояние легкой промышленности в условиях экономического кризиса. Сформированы основные факторы позитивного и негативного влияния на деятельность швейных предприятий Украины и предложены пути улучшения положения предприятий легкой промышленности.

Ключевые слова: легкая промышленность, развитие, предприятие, потенциал, рост объемов.

In the article problems of development of light industry of Ukraine. Analyzes the state of the light industry in economic crisis. Formed the main factors of positive and negative impact on the operations of the sewing enterprises of Ukraine and ways of improving the situation of the enterprises of light industry.

Key words: light industry, development, enterprise, potential, volume growth.

Постановка проблеми. Легка промисловість – найглобалізованіша галузь у світі. У багатьох країнах світу легка промисловість, як галузь, формує бюджет країни та наповнює внутрішній ринок продукцією власного виробництва. В Україні протягом останніх років галузь легкої промисловості постала перед проблемами, які призвели до погіршення показників її діяльності. До основних причин можна віднести фінансову кризу, нерівноправність у системі оподаткування, існування «тіньового» імпорту, що призводить до зниження конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та споживчого попиту, що у свою чергу може призвести до руйнівних наслідків.

Вирішення зазначених проблем потребує комплексного розв'язку як з боку держави, так і самих підприємств. Тому актуальним є питання аналітичної оцінки сучасного стану ринку легкої промисловості України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку галузі легкої промисловості досліджуються в роботах багатьох учених, таких як: О.Б. Наумов, А.П. Гречан, В.С. Сніговий, В. Гринчуцький, Ю. Гончаров, А. Заїнчковський, Ю. Звягінцев, О. Євсейцева, С. Ковальчук, О. Лабурцева, О. Луговський, О. Малиш, Г. Савіна, І. Тарасенко, Ю. Черній та інші [1].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Окремі питання, пов'язані з діяльністю підприємств легкої промисловості за умови економічної кризи, залишаються недостатньо розкритими, тому потребують ретельного дослідження у цій сфері.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження обсягів реалізації та виробництва продукції підприємств легкої промисловості України і формування основних факторів позитивного та негативного впливу на діяльність підприємств легкої промисловості України.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Виклад саноно матеріалу. Легка промисловість України – це одна з найбільш соціально значущих галузей промисловості, яка може надати велику кількість робочих місць для населення. Легка промисловість України могла б вирішити проблему зайнятості населення. Проте, незважаючи на певні проблеми, які склалися в розвитку легкої промисловості України, все ж таки її варто розглядати як перспективну галузь.

Українська легка промисловість з історичних позицій займала провідне місце у виробництві промислових товарів народного господарства. Саме в Україні була сконцентрована значна частка швейної промисловості. Україна була лідером з виготовлення верхнього одягу. Однак з набуттям незалежності України ситуація змінилася: виробництво швейних виробів зменшилось у декілька разів. Це зумовлено такими причинами:

- різким зниженням купівельної спроможності населення;
- неможливістю проведення ефективної реструктуризації підприємств та їх пристосування до діяльності у ринковому середовищі;
- негнучкістю великих швейних підприємств, що унеможлиблює швидку переорієнтацію виробництва на випуск нової модної продукції;
- проблемою застарілого обладнання та технологій, що здебільшого є причиною високої енерго- та матеріаломісткості продукції, неконкурентоспроможності не лише на ринках розвинених країн, але й на ринках країн, що розвиваються;
- неможливістю міжгалузевих зв'язків та втратою сировинної бази.

Обсяги реалізації продукції підприємств легкої промисловості у 2009–2013 рр. наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Обсяги реалізації продукції підприємств легкої промисловості України в 2009–2013 рр., млн грн

Галузі	2009	2010	2011	2012	2013	Відхилення 2013 р. від	
						2009 р.	2012 р.
Легка промисловість	7511,9	8425,4	9679,3	9867,1	11 064,0	3552,1	1196,9
у % до загального обсягу реалізованої промислової продукції	0,9	0,8	0,7	0,7	1,0	0,1	0,3
текстильне виробництво; виробництво одягу, хутра та виробів з хутра	5297,2	6039,1	6986,7	7117,6	8005,7	2708,5	888,1
у % до підсумку	70,5	71,7	72,2	72,1	72,4	1,8	0,2
виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	2214,6	2490,6	2692,6	2749,5	3058,3	843,7	308,8
у % до підсумку	29,5	29,6	27,8	27,9	27,6	-1,8	-0,2

Джерело: розраховано автором за [2].

Аналіз даних показує, що після скорочення в 2009 р. у порівнянні з 2008 р. (8301,5 млн грн) обсяги реалізації продукції підприємств легкої промисловості в 2010–2013 рр. щорічно зростали. В 2013 р. вони збільшились на 3552,1 млн грн відносно показника 2009 р. та на 1196,9 млн грн відносно 2012 р. і становили 11 064,0 млн грн. Таке зростання зумовлено більшою мірою зростанням обсягів реалізації продукції текстильного виробництва, виробництва одягу, хутра і виробів з хутра на 2708,5 млн грн та 888,1 млн грн відповідно по роках, а також, хоч і в меншому ступені, за рахунок збільшення реалізації виробів зі шкіри та інших матеріалів на 843,7 млн грн та 308,8 млн грн відповідно. Щодо частки реалізованої продукції текстильного виробництва, виробництва одягу, хутра і виробів з хутра в загальному обсязі продукції легкої промисловості, то цей показник протягом 2009–2013 рр. збільшився з 70,5 % до 72,4 %. Питома вага реалізованої продукції легкої промисловості в загальному обсязі промислової продукції є незначною, у 2009–2012 рр. вона зменшилась з 0,9 % до 0,7 %, а в 2013 р. зростає до

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

1 %. Це є негативним фактом, адже в Україні здійснюються заходи, спрямовані на стабілізацію ситуації та стимулювання розвитку легкої промисловості, підтримку вітчизняного товаровиробника завдяки внесенню законопроектів і нормативних актів, підготовці пропозицій щодо формування ефективної державної промислової політики у галузі, з урахуванням пропозицій галузевих громадських організацій та підприємств.

Динаміку темпів зростання (спаду) обсягів реалізації продукції підприємств легкої промисловості в Україні за 2009–2013 рр. зображено на рис. 1.

Рис. 1. Динаміка темпів зростання (спаду) обсягів реалізації продукції підприємств легкої промисловості в Україні за 2009–2013 рр., %

Джерело: розраховано автором за [2].

Дані рис. 1 свідчать, що в 2009 р. обсяги реалізації продукції легкої промисловості становили 91,6 % показника 2008 р., реалізація продукції текстильного виробництва, виробництва одягу, хутра і виробів з хутра становила 93,7 % від даних попереднього року, а взуття та виробів зі шкіри лише 87,0 %. У 2010–2011 рр. спостерігається зростання більш ніж на 10 % щорічно, в 2012 р. темп зростання уповільнився і становив близько 2,0 %, а в 2013 р. відбулось зростання обсягів реалізації продукції текстильного виробництва, виробництва одягу, хутра і виробів з хутра на 12,5 %, але скорочення на 0,8 % реалізації взуття, виробів зі шкіри та інших матеріалів. Загалом темп зростання обсягів реалізації продукції легкої промисловості в 2013 р. становив 112,1 % від показника 2012 р.

Для визначення причин, що спричиняють таку ситуацію, проведемо детальний аналіз виробництва основних видів продукції легкої промисловості в Україні. Обсяги виробництва основних видів продукції легкої промисловості у 2009–2013 рр. наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Обсяги виробництва основних видів продукції легкої промисловості України в 2009–2013 рр.

Види продукції	2009	2010	2011	2012	2013	Відхилення 2013 р. від	
						2009 р.	2012 р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Пряжа бавовняна, тис. т	6,7	5,0	1,7	1,8	1,9	-4,8	0,1
Тканини, млн м ²	86,8	88,2	89,0	105,7	93,6	6,8	-12,1
Білизна постільна, млн шт	9,2	11,5	11,2	10,3	9,7	0,5	-0,6
Килими та вироби килимові, млн м ²	4,7	5,9	7,6	8,2	8,5	3,8	0,3
Матеріали неткані і вироби з матеріалів нетканних, тис. т	14,5	16,2	17,8	20,0	19,0	4,5	-1,0

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8
Полотна трикотажні машинного чи ручного в'язання, тис. т	2,8	3,9	4,8	4,5	5,4	2,6	0,9
Одяг верхній трикотажний, млн шт	3,1	3,9	3,3	3,0	3,0	-0,1	0,0
Пальта, напівпальта, накидки, плащі, плащі та куртки вітрозахисні, куртки теплі, лижні, крім трикотажних, чоловічі та хлопчачі, тис. шт	399	424	547	470	521	122,0	51,0
Костюми, крім трикотажних, чоловічі та хлопчачі, тис. шт	632	515	593	486	418	-214,0	-68,0
Піджаки, блейзери, крім трикотажних, чоловічі та хлопчачі, тис. шт	782	878	806	837	804	22,0	-33,0
Пальта, напівпальта, накидки, плащі, плащі та куртки вітрозахисні, куртки теплі, лижні, крім трикотажних, жіночі та дівчачі, млн шт	1,8	1,9	1,9	1,7	1,5	-0,3	-0,2
Костюми жіночі та дівчачі, тис. шт	318	410	325	300	197	-121,0	-103,0
Жакети, блейзери, крім трикотажних, жіночі та дівчачі, млн шт	2,0	1,8	1,9	1,8	1,3	-0,7	-0,5
Сукні, крім трикотажних, жіночі та дівчачі, млн шт	1,3	1,3	1,7	1,7	1,6	0,3	-0,1
Трикотаж спідній, млн шт	16,8	22,5	29,0	28,2	28,8	12,0	0,6
Вироби панчішно-шкарпеткові трикотажні машинного чи ручного в'язання, млн пар	59,5	76,8	90,0	83,0	76,0	16,5	-7,0
Светри, пуловери, кардигани, жилети та вироби подібні, трикотажні та в'язані, млн шт	1,5	1,7	1,6	1,5	1,2	-0,3	-0,3
Взуття, млн пар	20,4	25,7	28,1	28,3	30,5	10,1	2,2

Джерело: розраховано автором за [2].

Проведений аналіз обсягів виробництва основних видів продукції легкої промисловості України показав, що в 2013 р. порівняно з попереднім роком скоротилось виробництво таких видів продукції: виробництво тканин – з 105,7 млн м² до 93,6 млн м² (на 12,1 млн м²); постільної білизни – на 0,6 млн шт (з 10,3 млн шт до 9,7 млн шт); нетканих матеріалів та виробів з них – з 20 тис. т до 19 тис. т (на 1 тис. т); костюмів чоловічих та хлопчачих – з 486 тис. шт до 418 тис. шт (на 68 тис. шт), а жіночих та дівчачих – на 103 тис. шт (з 300 тис. шт до 197 тис. шт); піджаків та блейзерів чоловічих та хлопчачих – на 33 тис. шт (з 837 тис. шт до 804 тис. шт), а жіночих та дівчачих – на 0,5 тис. шт (з 1,8 тис. шт до 1,3 тис. шт); панчішно-шкарпеткових виробів – з 83 млн пар до 76 млн пар (на 7 млн пар). Проте збільшилися обсяги виробництва за такими групами товарів: найбільше зросло виробництво пальт, дощовиків, напівпальт, плащів та курток чоловічих та хлопчачих на 51 тис. шт (з 470 тис. шт до 521 тис. шт), обсяги виробництва взуття зросли з 28,3 млн пар до 30,5 млн пар (на 2,2 млн пар). За весь період дослідження найбільший спад виробництва спостерігався за таким групами товарів: костюми чоловічі та хлопчачі на 214 тис. шт, костюми жіночі та дівчачі – на 121 тис. шт. Натомість зросло виробництво пальт, дощовиків, напівпальт, плащів та курток, а також піджаків і блейзерів чоловічих та хлопчачих на 122 тис. шт та 22 тис. шт відповідно, обсяги виробництва взуття в 2009–2013 рр. зросли на 10,1 млн пар. Динаміку темпів зростання (спаду) обсягів виробництва продукції легкої промисловості України за 2009–2013 рр. зображено на рис. 2.

Аналіз даних показує, що найнижчого значення індекс обсягів виробництва товарів легкої промисловості досяг у 2009 році і становив 74,2 % до попереднього року, причому індекс виробництва продукції текстильного виробництва, виробництва одягу, хутра і виробів з хутра становив 72 %, а виробництва взуття та виробів зі шкіри та інших матеріалів 84,1 %. 2010–2011 рр. відзначаються зростання обсягів виробництва і відповідно збільшенням індексів, загалом по легкій промисловості на 108,9 % та 107,6 % ві-

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

дповідно по роках. Найбільший індекс виробництва спостерігається в 2011 р. текстильного виробництва, виробництва одягу, хутра і виробів з хутра на рівні 115,3 %. Але вже в 2012 р. спостерігається спад за всіма показниками галузі, що у 2013 р. призведе до спаду індексів виробництва майже до рівня кризового 2009 р. Так, індекс виробництва взуття та виробів зі шкіри та інших матеріалів у 2013р. становив 87,6 %, текстильного виробництва, виробництва одягу, хутра і виробів з хутра – 94,4 %, а загалом по галузі легкої промисловості – 94,2 %.

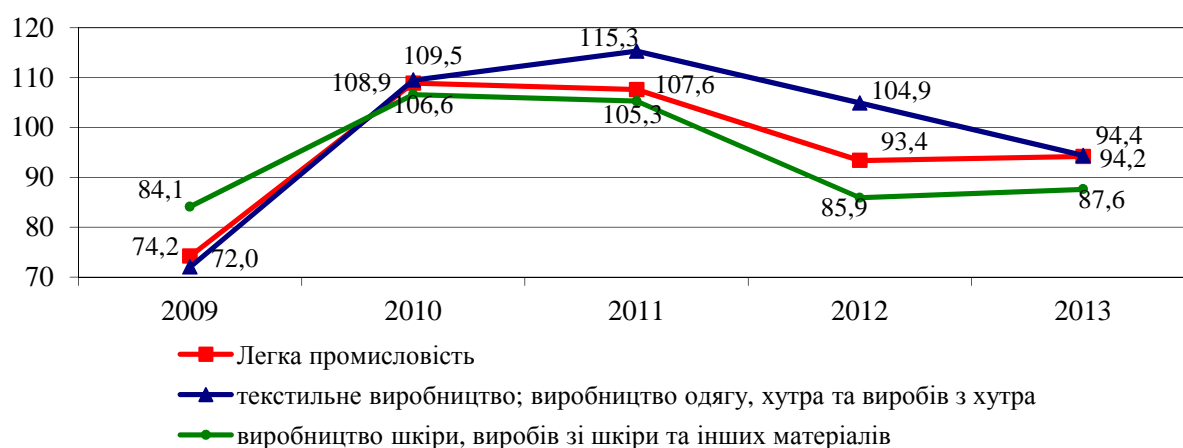

Рис. 2. Індекси виробництва продукції підприємств легкої промисловості в Україні за 2009–2013 рр., %
Джерело: розроблено автором за [2].

Для виходу зі скрутного становища та підвищення ефективності діяльності вітчизняні підприємства-виробники одягу повинні додатково вживати конкретних заходів, щоб набути певних конкурентних переваг. Необхідно визначити стратегічну позицію підприємств, їхні потенційні можливості щодо покращення становища в конкурентній боротьбі, оцінити вплив факторів внутрішнього і зовнішнього середовищ на їх функціонування та розвиток, що надасть можливість визначити ключові фактори успіху підприємств.

Дослідження дозволило сформулювати основні фактори позитивного і негативного впливу на діяльність підприємств легкої промисловості України (рис. 3).

Зіставлення наведених факторів негативного і позитивного впливу дає змогу виявити перспективи розвитку легкої промисловості з формуванням основних конкурентних переваг підприємств-виробників одягу. Виявлення й усвідомлення факторів негативного впливу на діяльність підприємств легкої промисловості уможливує розроблення стратегічних напрямів подолання слабких сторін виробників та запобігання впливу загроз, за рахунок максимально ефективного використання переваг та можливостей підприємств. Ключовими факторами успіху підприємств, що характеризують сектор пошиття одягу, вважаємо якість швейної продукції та собівартість виробництва. На нашу думку, основними перспективними напрямками розвитку підприємств швейної галузі легкої промисловості України є:

- ефективне управління витратами та зниження собівартості продукції;
- застосування міжнародної сертифікації продукції та стандартизації процесів виробництва як складових управління якістю;
- удосконалення рівня організації виробництва з використанням модернізованого устаткування та новітнього програмного забезпечення;
- впровадження сучасних технологій виробництва та зменшення тривалості виробничого процесу;
- налагодження тісних зв'язків з бізнес-партнерами.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

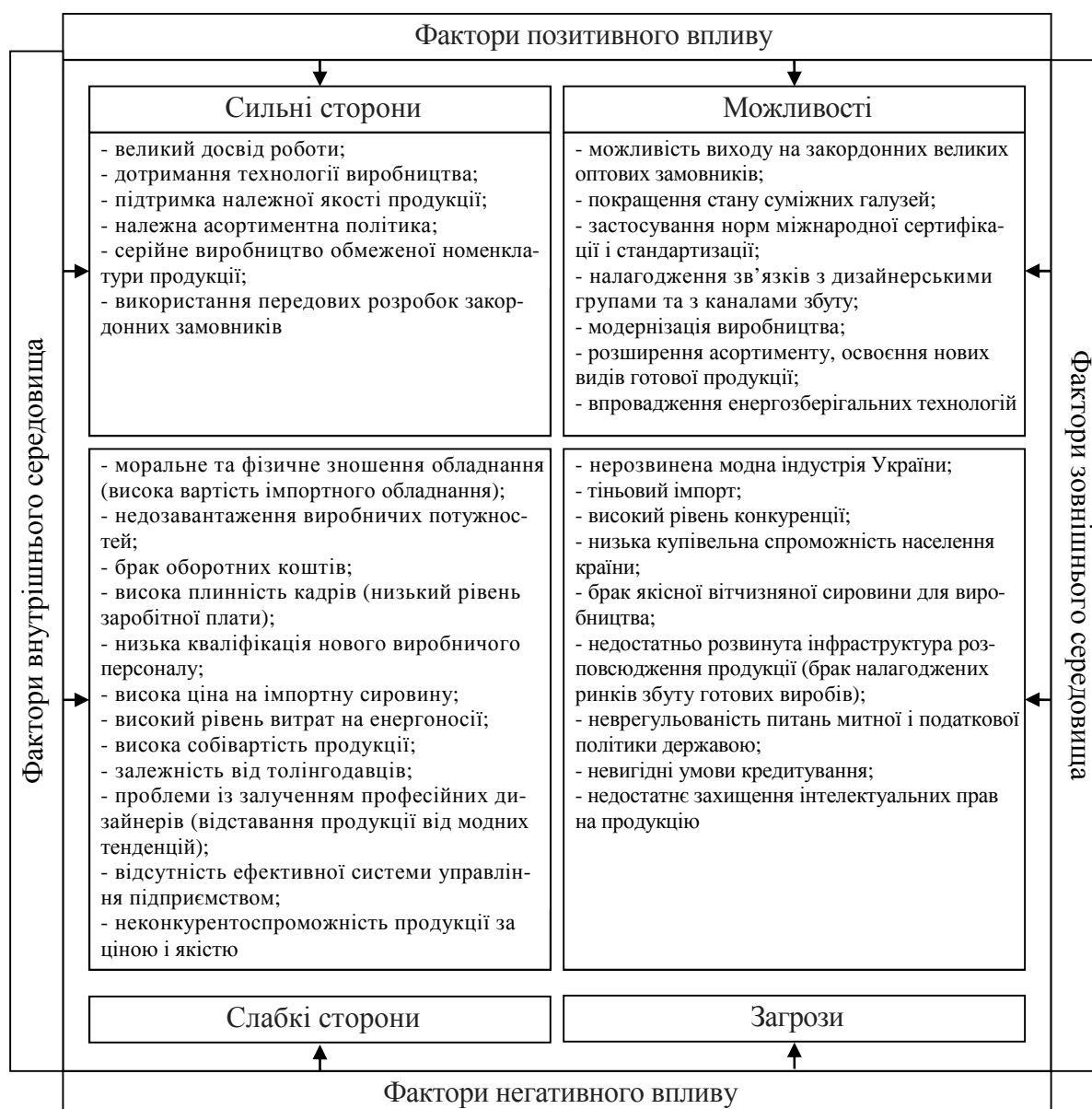

Рис. 3. Основні фактори позитивного і негативного впливу на діяльність підприємств легкої промисловості України

Джерело: складено автором на основі [3; 4; 5; 6; 7].

Здійснення зазначених стратегічно важливих завдань дасть можливість вітчизняним підприємствам легкої промисловості успішніше діяти за умов жорсткої конкуренції.

Узагальнення результатів аналізу дають можливість зробити висновок, що підприємства легкої промисловості потребують реабілітації на макро- і макрорівні.

Задля ефективнішого розвитку легкої промисловості доцільним вважаємо застосування таких заходів:

- забезпечення стабільності господарського, податкового та митного законодавства, що сприятиме залученню інвестицій;
- здійснення жорсткішого контролю під час ввезення виробів для запобігання контрабанді;
- впровадження технічних бар'єрів на шляху ввезення «секонд-хенду», зокрема санітарно-гігієнічних висновків;

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

- спрямування діяльності підприємств на підвищення якості продукції та розширення асортименту відповідно до вимог ринку;
- зменшення частки виробництва за давальницькою схемою за рахунок випуску продукції відповідної якості на внутрішній ринок;
- сприяння сертифікації підприємств легкої промисловості за міжнародними стандартами.

Висновки і пропозиції. Отже, сучасний стан легкої промисловості України можна охарактеризувати як незадовільний і нестабільний. Внутрішній ринок заповнили іноземні товари, які є нижчими за якістю і дешевшими, а тому витісняють вітчизняну продукцію з українського ринку. Підприємства не можуть ефективно працювати через брак інвестицій і відповідного високотехнологічного обладнання. Легка промисловість потребує великої підтримки з боку держави у вигляді відповідних державних програм. Проаналізувавши цю галузь можна сказати, що головною метою її стратегічного розвитку є створення умов, направлених на підвищення ефективності виробництва сучасних конкурентоспроможних товарів, які будуть задовольняти потреби населення, держави і суб'єктів господарювання, що й забезпечить стабільний розвиток легкої промисловості в перспективі.

Список використаних джерел

1. *Адвокатова Н. О.* Теоретико-методологічні аспекти інноваційної діяльності підприємств / Н. О. Адвокатова // Економічні інновації. – 2011. – № 45. – С. 7–16.
2. *Державна служба статистики України* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. *Гречан А. П.* Інноваційний розвиток легкої промисловості України / А. П. Гречан. – К. : КНУТД, 2004. – 268 с.
4. *Легка промисловість України: стан, проблеми, перспективи економічного розвитку* : монографія / О. І. Волков та ін. ; за ред. проф., чл.-кор. АПН України О. І. Волкова та проф., акад. Акад. екон. наук Ю. В. Гончарова. – К. : Знання, 2009. – 391 с.
5. *Науменко І. П.* Легка промисловість України: шляхи підвищення конкурентоспроможності та економічної ефективності / І. П. Науменко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 5. – С. 92–96.
6. *Носова Н. І.* Стратегічні напрямки державної підтримки легкої промисловості України в умовах лібералізації міжнародної торгівлі / Н. І. Носова, І. М. Сараєва // Економічні інновації. – 2010. – № 47. – С. 165–177.
7. *Тарасенко І. О.* Сталий розвиток підприємств легкої промисловості: теорія, методологія, практика : монографія / І. О. Тарасенко. – К. : КНУТД, 2010. – 390 с.